

Cvejnová, Jitka

Zájmena a zájmenná příslovce jako intenzifikační prostředky ve složených intenzifikovaných výrazech

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná. 1998, vol. 47, iss. A46, pp. [113]-120

ISBN 80-210-1796-1

ISSN 0231-7567

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/100309>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

JITKA CVEJNOVÁ

ZÁJMENA A ZÁJMENNÁ PŘÍSLOVCE JAKO INTENZIFIKAČNÍ PROSTŘEDKY VE SLOŽENÝCH INTENZIFIKOVANÝCH VÝRAZECH

Intenzifikované jazykové výrazy definujeme jako výrazy, které obsahují jazykový prostředek zesílení (*překrásný, velmi krásný*) nebo zeslabení (*příhloupý, trošičku hloupý*) základního významu. Intenzifikovaný jazykový výraz se projevuje jako spojení intenzifikačního jazykového prostředku s intenzifikovatelným jazykovým výrazem. Intenzifikované jazykové výrazy mohou být buď jednoduché (*superauto, překrásný, malininko, pootevřít*), nebo složené (*dobrák od kosti, moc hezký, strašně málo, zamilovat se po uši*). Jednoduché intenzifikované jazykové výrazy vznikají obměnami morfologické struktury slov, tj. derivací — prefixací nebo sufixací — či kompozicí. Složené intenzifikované výrazy jsou nejčastěji výrazy skládající se ze dvou samostatných lexémů, z nichž jeden modifikuje význam druhého (*velmi hloupý, ukrutně hloupý*), jako intenzifikační prostředek však mohou vystupovat i slovní spojení (*hloupý až hrůza, hloupý jako necky*) i samostatné věty (*hloupý, až bučí; hloupý, až to bolí*).

Intenzifikovatelné výrazy vyskytující se v českých složených intenzifikovaných výrazech lze rozdělit do pěti základních skupin. Jsou to: 1) výrazy pojmenovávající vlastnosti substancí (jsou vyjadřovány kvalitativními adjektivy); 2) výrazy pojmenovávající procesy nebo děje (jsou vyjadřovány slovesy; tzv. intenzifikaci záporu, která bývá někdy pokládána za samostatnou skupinu intenzifikovatelných výrazů, považujeme za speciální případ intenzifikace vztahující se k zápornému predikátu); 3) výrazy pojmenovávající vlastnosti procesů nebo dějů (jsou vyjadřovány kvalitativními adverbii); 4) výrazy pojmenovávající subjektivní a přírodní stavy neprobíhající v čase (jsou vyjádřeny tzv. predikativy); 5) výrazy pojmenovávající neurčité kvantum (jsou vyjádřeny neurčitými číslovkami *mnoho, málo*).

Intenzifikační prostředky vyskytující se v intenzifikovaných složených výrazech můžeme rozdělit do těchto základních skupin:

- 1) intenzifikační částice (dříve se pro tento typ lexémů používal také termín měrová adverbia) — *velmi hezký, moc dobře, hodně se bát, málo upřímný, trochu lépe*;
- 2) intenzifikační adjektiva — *mravenčí práce, příšerný strach, drtivá většina, nevýslovný žal, bledá závist, bohupustá lež*;

- 3) intenzifikační adverbia — *slepe důvěřovat, nepopsatelně krásná, otrocky oddaný, úpěnlivě prosit, ukrutně drahý*;
- 4) předložkové substantivní výrazy s intenzifikačním významem — *po zuby ozbrojený, k smrti unavený, dobrák od kosti, nenávidět až za hrob*;
- 5) intenzifikační substantivní frazeologismy obsahující předložková nebo nepředložková spojení slov, z nichž jedno je substantivum — *na výsost spokojený, podílet se velkou měrou na úspěchu, vyhrát na celé čáře, bránit se rukama nohama, volat na celé kolo*;
- 6) intenzifikační přirovnání — *bledý jako stěna, ticho jako v kostele, hlad jako vlk, rána bolí jako čert*;
- 7) intenzifikační užití zájmen a zájmenných příslovcí — *co se ho načekala, taková ostuda, je nějak pyšný, jak je krásně!*;
- 8) intenzifikační užití číslovek a předložek — *běží o sto šest, chce být hotov raz dva, sláma shořela jedna dvě, bere všema čtyřma, má na všechno šedesát čtyři řečí, promoknout skrz naskrz*;
- 9) intenzifikační užití interjekcí — *opilý až hrůza, namluvil toho až hanba, zvědavý až běda, otrhaný až bůhchraň, jó chytrý*;
- 10) intenzifikační větné přirovnání — *spal, jako když ho do vody hodí — ječt, jako by ho na nože bral*;
- 11) intenzifikace větou účinkovou — *pili, až se hory zelenaly — běží, div se nepřetrhne — má hlad, že by hřebíky polykal — mrzne, jen praštit*;
- 12) intenzifikace větou měrovou — *šel, co noha nohu mine, vyhuboval mu, co se do něho vešlo, snažil se, seč mu sly stačily*.

Vyjádření intenzity ve složených intenzifikovaných výrazech má sklon k stereotypnosti, proto se mnohé z těchto výrazů staly tzv. frazémy. Mnohdy intenzifikovatelné slovo zůstává nevyjádřeno, lze jej však pochopit z celkového kontextu: *Zpráva se šířila (rychle) jako lavina*.

Intenzifikované jazykové výrazy obsahující zájmena a zájmenná příslovce často slouží v konkrétních pragmaticky situovaných výpovědích k vyjádření různých komunikativních funkcí, především emocionálních postojů, někdy dokonce vyjadřují více funkcí v jednom kontextu. Význam těchto funkcí je upřesňován až konkrétním kontextem nebo situací. Např. výraz *To je ale krásna!* může v různých kontextech vyjadřovat libost, překvapení, obdiv, ale i ironii.

V jazykovém korpusu, který jsme shromáždili jednak na základě nahrávek některých televizních a rozhlasových pořadů (v televizi se jednalo především o pořady tzv. diskusního nebo soutěžního charakteru, v rozhlase o pořady diskusního charakteru a o pořady, kdy mluvčí telefonují do studia, aby se vyjádřili k některému aktuálnímu problému), jednak na základě studia denního tisku (jednalo se o periodika *Mladá fronta Dnes*, *Rudé právo*, *Lidové noviny*, *Mladý svět*, *100+1 zahraničních zajímavostí*, *Readers Digest*, *Vesmír*), se ve funkci intenzifikačních prostředků uplatnila tato zájmena a zájmenná příslovce: *bůhvíco, būhvíjak, būhvíjaký, būhvíkolik, co, jak, jaký, kolik, něco, nějak, nějaký, tak, takhle, takový, ten, tolik*. Součástí jednoho typu intenzifikovaných jazykových výrazů jsou rovněž osobní zájmena: *já, ty, my, vy*.

V následující části popisujeme roli jednotlivých zájmen a zájmenných příslovcí v intenzifikovaných jazykových výrazech. Zájmena a zájmenná příslovce jsou seřazena podle abecedního pořadí. Vyskytují-li se zájmena a zájmenná příslovce ve více funkcích, jsou tyto funkce od sebe číselně odlišeny.

bůhvíco — intenzifikuje udání neurčitého kvanta: *Bůhvíco lidí mu naletělo! Bůhvíco si nakradl peněz!* Neurčité expresivní zájmeno *bůhvíco* se uplatňuje jako intenzifikátor pouze v osamostatnělé vedlejší větě se „zvolací“ intonací. Věty se zájmenem *bůhvíco* lze negovat *Nenaletělo mu bůhvíco lidí. Nenakradl si bůhvíco peněz.* Výraz *bůhvíco* stojí obvykle na začátku věty, kde je nositelem větňého přizvuku. Podobně se chová i zájmeno *bůhvíkolik*.

bůhvíjak — popírá velkou míru vlastnosti, děje, eventuálně neurčitého kvanta ve spojení se slovesem v negativním tvaru: *Není bůhvíjak krásná. Venku není bůhvíjak zima. Bůhvíjak ho nemají rádi. Bůhvíjak se nenadře. Bůhvíjak peněz nemají.* Věty kladné k těmto větám obvykle nemají intenzifikační význam, dovolávají se spíše potvrzení faktu obsaženého ve větě: *Bůhvíjak se dře. Bůhvíjak ho mají rádi.*

bůhvíjaký — popírá velkou míru vlastnosti pojmenované substantivem ve spojení se slovesem v negativním tvaru: *To nebyla bůhvíjaká krása. Neprojevovala k němu bůhvíjakou náklonnost.* Věty kladné k těmto větám nevyjadřují intenzifikaci, nýbrž neurčitost: *To byla bůhvíjaká krása. Projevovala k němu bůhvíjakou náklonnost.*

bůhvíkolik — se vyskytuje v obdobných kontextech jako zájmeno *bůhvíco*.

co

- 1) vyjadřuje velkou míru děje ve spojení se slovesy tvořenými prefixem *na-* a spolufornantem *se*. Tato slovesa sama o sobě už slouží k vyjádření velké míry děje z hlediska vykonavatele a zájmeno *co* tuto velkou míru děje ještě zdůrazňuje: *Co se toho dopisu načekala! Co se tam nachodila!* Věty tohoto typu obvykle mají „zvolací“ intonaci a mají charakter osamostatnělé vedlejší věty. Struktura věty je ustálená: zájmeno *co* na začátku věty a sloveso v určitém tvaru na konci věty. Věty tohoto typu nelze negovat.
- 2) intenzifikuje udání neurčitého množství ve výrazech se substantivem v genitivu: *Co peněz to stálo! Co lidí bylo na jejím pohřbu! Co bolesti si musela vytrpět!* Výrazy jsou opět součástí vět se „zvolací“ intonací. Substantivum může být nahrazeno i ukazovacím zájmenem v genitivu: *Co si toho koupila! Co toho snědl! Co toho musel prostudovat!* Věty toho typu nelze negovat. Substantivum, na něž se vztahuje intenzifikované neurčité množství, se nachází buď hned po zájmenu *co*, nebo až na konci dané věty.
- 3) zájmeno *co* slouží jako zesilující intenzifikátor superlativů adjektiv a adverbů, často ve spojení s výrazem *možná*: *Odpovězte mi v co (možná)*

nejkratší době. Chce si koupit co (možná) nejlevnější auto. Snažil se studovat co (možná) nejdéle do noci. Výrazy lze běžně negovat. Výraz *co* stojí vždy u superlativu, který má být intenzifikován.

jak — vyjadřuje velkou míru děje a vlastnosti: *Jak je velký! Jak je to zajímavé! Jak je tady krásně! Jak je venku zima! Jak si všechno pamatuje! Jak jsme se polekali! Jak tě mám rád!* Věty s intenzifikátorem *jak* patří mezi osamostatnělé vedlejší věty se „zvolací“ intonací. Věty tohoto typu nelze negovat. Struktura věty je ustálená, zájmené příslovce *jak* je vždy na začátku věty, intenzifikovatelný výraz (adjektivum, adverbium, verbum, predikativum) se nachází vždy na konci věty. Sloveso je většinou nositelem větného přízvuku v konstrukcích tohoto typu.

Zájmené příslovce *jak* může nahradit v určitém kontextu samostatnou intenzifikační částici. *Máš mě rád? A jak!*

jaký — vyjadřuje velkou míru vlastnosti pojmenované substantivem. Intenzifikátor *jaký* se může vyskytovat jak v nominálních (*Jaká krása! Jaká vůně! Jaká hrůza! Jaká nespravedlnost!*), tak ve verbálních konstrukcích (*Jaká to je krása. Jaká to byla nespravedlnost!*). Ke zdůraznění nominálních konstrukcí se může, ale nemusí přidat ještě zájmeno to nesoucí větný přízvuk: *Jaká to bída! Jaký to hlupák!* Ve verbálních konstrukcích se zájmeno to vyskytuje vždycky. Oba typy konstrukcí mají „zvolací“ intonaci. Verbální konstrukce má ustálenou strukturu se zájmenem *jaký* na začátku, a intenzifikovaným substantivem na konci. Oba typy konstrukcí nelze negovat.

Zájmeno *jaký* stejně jako zájmené příslovce *jak* může nahradit v určitém kontextu samostatnou intenzifikační částici: *Máš hlad? Ano, a jaký! Máš žízeň? A jakou!*

kolik — zesiluje udání neurčitého množství ve výrazech se substantivy v genitivu (podobně jako zájmeno *co*) *Kolik peněz ho to stálo! Kolik škody napáchal!* Intenzifikované výrazy s *kolik* patří mezi tzv. osamostatnělé vedlejší věty se „zvolací“ intonací. Substantivum, jehož neurčité množství je intenzifikováno, může být nahrazeno v těchto větách ukazovacím zájmenem v genitivu: *Kolik si toho koupila! Kolik toho přečetl!* Věty toho typu nelze negovat. Substantivum, na něž se vztahuje intenzifikované neurčité množství, se nachází buď hned po zájmenu *kolik*, nebo až na konci dané věty.

něco

- 1) zeslabuje vyjádření neurčitého množství: *Něco peněz si našetřil. Něco pravdy na tom bude.* Ke zdůraznění zeslabení se přidává často ještě intenzifikační částice *málo*: *Něco málo peněz si našetřil. Něco málo pravdy na tom bude.* Převedením do negace se intenzifikační význam neztrácí: *Nenašetřil si něco málo peněz a teď si v důchodu nemůže nic koupit.* Struktura vět se zeslabujícím *něco* není ustálená. Vedle vět se zájmenem *něco* na začátku, které v příkladech převládají, se objevují i věty: *Našetřil si něco (málo) peněz.*

- 2) vyjadřuje velkou míru děje ve spojení se slovesy tvořenými prefixem *na-* a spoluformanem *se*: *Něco se té knihy nahledala! Něco se na ten dopis načekala! Něco se tam nachodila!* Věty tohoto typu obvykle mají „zvolací“ intonaci a mají charakter osamostatnělé vedlejší věty. Struktura věty je ve většině případů ustálená: zájmeno *něco* na začátku věty a sloveso v určitém tvaru na konci věty. U objektových sloves se však objevují i věty, kde zájmeno *něco* stojí těsně před slovesem v určitém tvaru: *Na ten dopis se něco načekala! Té knihy se něco nahledala!* Výraz *něco* v těchto konstrukcích je nositelem větného přízvuku. Věty tohoto typu nelze negovat.
- 3) intenzifikuje neurčité udání množství ve výrazech se substantivy v genitivu: *Něco ho to stálo! Něco toho snědl!* Tento typ vět se zájmenem *něco* má „zvolací intonaci“ a ustálenou strukturu: intenzifikační výraz *něco* bývá na začátku a je nositelem větného přízvuku. Věty tohoto typu nelze negovat.

Neurčité zájmeno *něco*, podobně jako zájmenné příslovce *jak* nebo zájmeno *jaký*, může nahradit v určitém kontextu intenzifikační částici: *Kolik to stálo? Něco (málo) ano. X Něco to stálo.*

nějak

- 1) zeslabuje míru vlastnosti a dějů: *Je nějak bledá. Je mi nějak nevolno. Venku se nějak zatáhlo.* Negativní věty nepopírají platnost zeslabené míry: *Není mi nějak nevolno.* Struktura vět není ustálená. Zájmenné příslovce *nějak* však stojí vždy u slova, jehož míru vlastnosti zeslabuje. Poměrně frekventované je zeslabení míry vlastnosti nebo děje ve spojení s adjektivem nebo slovesem v negativním tvaru: *To je nějak nezvyklé. To se mi nějak nezdá. To se mi nějak nelíbí.*
- 2) zesiluje míru vlastnosti a dějů: *Je na něho nějak hrdá. Petr dnes nějak pilně pracuje. Tobě to dnes nějak sluší.* Negativní věty popírají platnost zesílené míry: *Není na něho nějak hrdá. Petr dnes nějak pilně nepracuje.* Struktura vět není ustálená. Zájmenné příslovce *nějak* však stojí vždy u slova, jehož míru vlastnosti zesiluje. Zájmenné příslovce *nějak* je ve větách tohoto typu nositelem větného přízvuku.

nějaký

- 1) slouží k vyjádření zeslabené míry neurčitého množství: *Nějaké znalosti má. Nějakou korunu vydělává.* Ke zdůraznění zeslabení se přidává často ještě demonstrativum *ten*: *Nějaké ty znalosti má. Nějakou tu korunu vydělává.* Převedením do negace se intenzifikační význam neztrácí: *Nevydělává si ani nějakou (tu) korunu.* Struktura vět se zeslabujícím zájmenem *nějaký* není ustálená. Vedle vět se zájmenem *nějaký* na začátku, které v příkladech převládají, se objevují i věty: *Vydělává nějakou (tu) korunu.*
- 2) slouží k vyjádření zesílené míry neurčitého množství a vyjádření velké míry vlastnosti představované substantivem: *To je nějakých lidí! Za první republiky to byly nějaké peníze! To je nějaká nespravedlnost! To je nějaká*

lež! Věty tohoto typu nelze negovat. Mají „zvolací“ intonaci. Větný přízvuk je na zájmenu *nějaký*. Věty mají obvykle ustálenou strukturu. Jsou uvozeny výrazem: *to + spona být*.

tak — vyjadřuje velkou míru vlastností a dějů: *Cítí se tak unavený. Je mi tak dobře. Tak se bál té zkoušky. Má ji tak rád.* Negace vět se zájmeným příslovcem *tak* nemění jeho intenzifikační význam. Zájmené příslovce je vždy těsně u slova, které intenzifikuje. Zájmené příslovce *tak* bývá zpravidla nositelem větného přízvuku, občas se prodlužuje i slabičná kvantita.

takhle

- 1) vyjadřuje velkou míru děje ve spojení s infinitivem: *Takhle se štvát! Takhle studovat! Takhle křičet!* Výraz má „zvolací“ intonaci a nelze jej negovat. Výraz *takhle* bývá nositelem větného přízvuku.
- 2) vyjadřuje velkou míru vlastností: *Je tááákhle vysoký a tááákhle široký. Skočil tááákhle daleko. Tááákhle moc tě mám ráda.* Výraz *takhle* je nositelem větného přízvuku a většinou silné kvantity. S vyjádřením míry souvisí obvykle mimojazykové gesto. Pokud výraz *takhle* není nositelem větného přízvuku a silné kvantity, vyjadřuje přibližnost, vždy však tento výraz souvisí s mimojazykovým gestem: *Je takhle vysoký a takhle široký.*

takový

- 1) vyjadřuje velkou míru vlastnosti pojmenované substantivem. Intenzifikační výrazy se zájmenem *takový* jsou součástí jak nominálních (*Taková krása! Taková ostuda! Takový hlupák!*), tak verbálních konstrukcí (*To je taková krása. To je taková ostuda! To je takový hlupák*). Oba typy konstrukcí mají „zvolací“ intonaci. Zájmeno *takový* stojí vždy úzce spojeno se slovem, které intenzifikuje. Konstrukce nelze negovat.
- 2) vyjadřuje zesílenou míru neurčitého množství: *Takových peněz to stálo! Takových řečí si museli vyslechnout!* Intenzifikovatelné substantivum je v těchto výrazech obvykle v partitivním genitivu. Věty tohoto typu mají „zvolací“ intonaci a nelze je negovat. Zájmeno *takový* je vždy v těsném kontaktu se substantivem, jehož vyjádření množství intenzifikuje.

Neurčité zájmeno *takový* může nahradit v určitém kontextu intenzifikační částici: *Koho si to vzal? Ale takovou! Není ani moc hezká, ani moc chytrá.*

ten

- 1) Uplatňují se spolu s osobními zájmeny (viz dále) jako intenzifikační prostředky ve specializovaných větných konstrukcích sloužících k vyjádření velké míry děje a vlastnosti: *Ten je ale silný! Ta je ale hezká. To je ale dnes hezký! To je mi ale dnes špatně. Ten ale pracuje! Ta ale uklízí! To dítě dnes ale pláče!* Věty tohoto typu mají ustálenou strukturu: ukazovací zájmeno na začátku věty, dále obsahují částici *ale*, větný přízvuk je na slovese a mají „zvolací“ intonaci. Věty tohoto typu nelze negovat.
- 2) slouží k vyjádření zesílené míry neurčitého množství ve spojení se sub-

stantivem v genitivu partitivním: *To je věc!* *To je vody!* *Těch problémů co má!* *Toho hladu co zkusil!* *Té hanby!* *Té dřiny!* Konstrukce tohoto typu mohou být jak verbální, tak nominální. Mají rovněž „zvolací“ intonaci a nelze je negovat. Věty s jiným slovesem než *být* obsahují obyčejně ještě zájmeno *co* (zde ve funkci částice). Objevují se i konstrukce s nominativem: *Ty problémy co má!* *Ta hanba!* Větný přízvuk bývá zpravidla na substantivu, jehož neurčité množství se intenzifikuje.

- 3) Zájmeno *to* slouží k vyjádření zesílené míry děje sloves vyjadřujících přírodní procesy: *To prší, sněží, mrzne, hřmí.* Výraz nelze negovat, větný přízvuk je na zájmenu *to*, někdy můžeme slyšet i prodlužování přízvučné slabiky *to*. Konstrukce je ustálená se zájmenem *to* na začátku.
- 4) Reduplikované zájmeno *to* slouží k vyjádření zesílené míry děje sloves vyjadřujících procesy s neživým nositelem: *To to hřeje!* *To to hučí!* *To to pálí!* *To to bolí!* *To to lepí!* Výraz nelze negovat, větný přízvuk je na slovesu. Věty mají obvykle „zvolací“ intonaci. Konstrukce je ustálená se zájmenem *to* na začátku.
- 5) Reduplikované zájmeno *to* slouží k vyjádření zesílené míry uspokojení z děje u sloves v neosobních konstrukcích: *To se to lyžuje!* *To se to jezdí po dálnici!* *To se to vaří, když máte kuchyňského robota.* Výraz nelze negovat, větný přízvuk je na slovesu. Věty mají obvykle „zvolací“ intonaci, stojí-li samostatně. Konstrukce je ustálená se zájmenem *to* na začátku.
- 6) Reduplikované zájmeno *to* slouží k vyjádření zesílené míry uspokojení z děje v konstrukcích s proživitelem v dativu: *To se mi to jde.* *To se mi to sedí.* *To se mi to leží.* Výraz nelze negovat, větný přízvuk je na slovese. Konstrukce je ustálená se zájmenem *to* na začátku.
- 7) Reduplikované zájmeno *to* slouží k vyjádření zesílené míry děje v konstrukcích s proživitelem v dativu: *To mi to chutná.* *To mi to vadí.* *To se mi to líbí.* Intenzifikace se nemění s negací: *To se mi to nelíbí.* *To mi to nechutná.* Větný přízvuk je na slovese. Konstrukce je ustálená se zájmenem *to* na začátku.

tolik

- 1) vyjadřuje velkou míru děje: *Tolik studuje!* *Tolik pracuje!* *Tolik se ochladilo!* Intenzifikované výrazy s *tolik* patří mezi tzv. osamostatnělé vedlejší věty se „zvolací intonací“. Zájmeno *tolik* bývá někdy nositelem větného přízvuku. Věty nelze negovat.
- 2) intenzifikuje vyjádření neurčitého množství: *Stálo to tolik sil!* *Tolik práce tomu věnoval!* Konstrukce tohoto typu mají rovněž „zvolací“ intonaci a nelze je negovat.

Osobní zájmena

Osobní zájmena *já, ty, my, vy* se uplatňují ve stejných konstrukcích jako ukazovací zájmeno *ten* (viz výše ad 1): *Já jsem ale hloupý!* *Ty ale krásně píšeš!* *Vy ji ale máte rád!* *My jsme ale zbabělci!* Osobní zájmena třetí osoby se většinou v těchto konstrukcích neuplatňují, ty zastupuje ukazovací zájmeno *ten, ta, to*.

Zájmena a zájmenná příslovce jako intenzifikační prostředky mají určitou specifičnost. Nemodifikují intenzifikovatelné slovo sama o sobě, jen svým významem, jako například intenzifikační částice, adjektiva nebo jednotky, v nichž se uplatňují. Na indikaci intenzifikačního významu se ještě kromě nich zpravidla spolupodílejí suprasegmentální prostředky (větný přízvuk, označovaný také jako intonační centrum, intonace, někdy i kvantita), slovosled a v určitých případech i některé částice nebo jiná zájmena. Většina zájmen a zájmenných příslovcí se projevuje v intenzifikovaných výrazech jako intenzifikační částice. Domníváme se, že je třeba je odlišovat od vlastních intenzifikačních částic typu *moc, příliš, dost, poněkud, trochu* apod., neboť tyto částice tvoří s intenzifikovatelným slovem intenzifikovaný výraz, aniž se na vytváření tohoto významu podílejí další výše uvedené jazykové prostředky. Pro jejich uplatnění není tedy důležitá existence elementární textové jednotky.

LITERATURA:

- GREPL, M. — KARLÍK, P.: *Skladba spisovné češtiny*. SPN, Praha 1986
Mluvnice spisovné češtiny I - III. Academia. Praha 1986-1989
 OS, CH. van.: *Aspekte der Intensivierung im Deutschen. Studien zur deutschen Grammatik, Bd. 37*, Günter Narr Verlag, Tübingen 1989
 PORÁK, J.: K vyjadřování neurčitosti u zájmen a zájmenných příslovcí. *Slavica Pragensia 4, AUC*, Praha 1962/63, s. 405-410
Příruční mluvnice češtiny. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 1995
 ŠMILAUER, V.: *Novočeská skladba*. SPN, Praha 1969
 TRÁVNÍČEK, F.: *Mluvnice spisovné češtiny I, II*. Praha 1951

PRONOUNS AND PRONOMINAL ADVERBS AS INTENSIFIERS IN COMPOUND INTENSIFIED EXPRESSIONS

The author analyses the pronouns and the pronominal adverbs *bůhvíco, būhvíjak, būhvíjaký, būhvíkolik, co, jak, jaký, kolik, něco, nějak, nějaký, tak, takhle, takový, ten, tolik* and the personal pronouns *já, ty, my, vy* in the contexts in which they can function as intensifiers in Czech language. In comparison with other intensifiers they manifest a specificity. They do not modify the intensifiable word not only by means of their lexical meaning (such as particle, adjective and adverb intensifiers) but their intensifying meaning results from the whole structure of the elementary textual unity in which they operate. Their intensifying meaning is constituted in correlation with suprasegmental means (stress intonation, sometimes quantity), word order and in special cases some particles or other pronouns.

Jitka Cvejnová
 oddělení češtiny
 Ústavu jazykové a odborné přípravy
 Univerzity Karlovy Praha